

НАВЧАННЯ АУДІОВАННЯ

Валентина БУРЕНКО, завідувач кафедри методики мов і літератури ІППО Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент

На базовому рівні аудіовання розглядається як компонент усномовленневого спілкування. Метою аудіовання є осмислення почутого мовленнєвого повідомлення. Основними вимогами до змісту аудіотекстів вважаються їх інформативність і цікава фабула.

Тексти для аудіовання у практиці навчання іноземних мов мають бути автентичними, доступними за змістом і мовним складом, досить короткими за тривалістю звучання: для початкового ступеня навчання до 1 хвилини, для середнього – 2 – 3 хвилини, для старшого – 3 – 8 хвилин. Навчання аудіовання необхідно починати з текстів невеликої тривалості звучання з поступовим її збільшенням. У навчальному процесі це важливий засіб мовленнєвої практики на уроці та в позаурочний час і є основним джерелом мовних знань. У реальних умовах комунікації на аудіовання припадає 40% – 50% часу, оскільки аудіовання є найважливішим видом мовленнєвої діяльності.

Успішність навчання аудіовання залежить, по-перше, від індивідуально-психологічних особливостей учнів: фонематичний та інтонаційний слух, обсяг оперативної та довготривалої слухової пам'яті, довільна й мимовільна увага, уява, мовна здогадка тощо, по-друге, від мовних особливостей аудіотексту та його відповідності мовленнєвому досвіду і знанням учнів, по-третє, від умов сприймання аудіотексту.

Кількість прослуховувань аудіотексту має бути методично обґрунтованою — одноразове, дворазове або кількаразове повторення одного й того самого аудіотексту залежно від наявності певних труднощів: складна мова повідомлення, завищений обсяг інформації, відсутній досвід сприймання мовлення в заданих умовах, рівень навчальних досягнень учнів, недостатній запас «фонових» знань, пов'язаних з особливостями культури і традицій країн, мова яких вивчається, країнознавчих реалій.

Враховуючи сказане вище, пропонуємо систему вправ на подолання цих труднощів.

ЗАВДАННЯ ПЕРЕД АУДІОВАННЯМ

Перед прослуховуванням тексту вчитель може:

- 1 повідомити учням, про що буде йти мова, який тип тексту їм пропонується;
- 2 подати ключові слова, словосполучення та вирази, які трапляються в тексті;
- 3 подати кілька речень;

4 запропонувати учням малюнки, фотографії, які допоможуть зрозуміти зміст тексту;

5 дати прослухати спочатку скорочений варіант тексту, що підготує учнів до сприйняття змісту тексту а після цього повний;

6 запропонувати за ключовими словами скласти свій текст, а під час прослуховування скоригувати його;

7 запропонувати прочитати текст, а під час прослуховування внести корективи в запропонований текст;

8 повідомити теми текстів, які будуть слухати учні (наприклад, про визначні місця столиць європейських країн), і дати їм завдання скласти та записати речення на запропоновану тему. Після цього учні слухають текст і записують вже почуті відомості про визначні місця, порівнюючи їх з попередніми, які вони склали самі;

9 записати нові слова, які учні можуть не зrozуміти, та перекласти їх;

10 перекласти найважчі для сприйняття речення зі складними граматичними структурами.

АУДІОВАННЯ

I. ВПРАВИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ АУДИТИВНИХ НАВИЧОК

1 Прослухайте подані слова і підніміть руку, якщо почуєте слова з певним звуком...

2 Прослухайте слова зі звуком ..., повторюйте за мною (повторюйте за мною по черзі — індивідуальна імітація).

3 Прослухайте пари слів зі звуками ... і..., визначте, чи однакові перші звуки. Якщо однакові, ставте знак «+», якщо різні — знак «-» біля відповідної пари слів (слова подаються).

4 Прослухайте пари слів зі звуками ... і ... і повторюйте їх за диктором спочатку хором, а потім по черзі.

5 Прослухайте слова зі звуками ... і Після кожного слова буде невелика пауза, під час якої ви повинні підняти картку з відповідним транскрипційним значком — ... або

6 Прослухайте пари слів і визначте, чи однакові в них голосні звуки всередині слова.

7 Прослухайте кілька звуків, виділіть і запишіть їх, спочатку спостерігаючи артикуляцію вчителя, а потім без спостереження.

8 Визначте кількість голосних і приголосних звуків у почутих словах.

9 Визначте кількість довгих (коротких) голосних у почутих словах.

10 Прослухайте фразу і скажіть, скільки разів у ній вжито звук

11 Усно поділіть почуте слово на звуки і назвіть їх.

12 Прослухайте пари слів і скажіть або покажіть за допомогою сигнальних карток, чи є приголосний звук у наведених словах глухим або дзвінким, чи є голосний відкритим або закритим, чи під наголосом перший або другий склад. Для вправ добираються пари слів, що відрізняються лише одним звуком або наголосом.

13 Прослухайте пари омонімів і запишіть їх.

14 Визначте кількість складів у почутих словах.

15 Прослухайте речення і скажіть, скільки в ньому слів.

16 Позначте в колонках відповідними номерами почуті слова в тій послідовності, в якій вони звучать.

17 Знайдіть і виділіть у рядку написаних слів почуте слово.

18 Визначте кількість слів у прослуханих реченнях.

19 Прослухайте речення і підніміть руку, якщо почули питальне (заперечне, стверджувальне) речення.

20 Визначте на слух місце наголосу і його роль (модальну, змісторозподільну тощо).

21 Позначте паузи в мовленнєвому потоці.

22 Визначте на слух дефекти мови диктора.

23 У рядку українських слів підкресліть ті, яким відповідають почуті іншомовні.

24 Прослухайте і визначте лексичні одиниці до теми, що вивчається.

25 Прослухайте декілька слів і визначте числівники (іменники, прикметники, дієслова тощо).

26 Прослухайте і спробуйте зрозуміти словосполучення, звертаючи особливу увагу на вимову звуків на стику слів.

ІІ. ВПРАВИ НА ПОДОЛАННЯ ГРАМАТИЧНИХ ТРУДНОСТІВ

1 Прослухайте речення і назвіть підмет (присудок, підмет і присудок).

2 Прослухайте речення і скажіть, скільки в ньому головних і другорядних членів.

3 Прослухайте речення і скажіть, у якому з них дія відбувається (відбулася, буде відбуватися).

4 Повторюйте за диктором речення (речення поступово поширюється).

5 Прослухайте речення і запишіть слова, які додаються при кожному його повторенні (речення поступово поширюється).

6 Слухаючи диктора, записуйте ключові слова.

7 Повторіть усі попередні речення і додайте нові, почуті під час прослуховування (висловлювання збільшується за принципом «снігової кулі»).

8 Прослухайте речення і визначте слова, які вилучаються з нього під час кожного скорочення (речення поступово скорочується).

9 Прослухайте речення і спробуйте зрозуміти його зміст, ігноруючи незнайоме слово (незнайомі слова).

10 Прослухайте складне речення і назвіть сполучник, який пов'язує обидві його частини.

11 Прослухайте речення і визначте головне й підрядне речення.

12 Прослухайте пари подібних речень і визначте, чим вони відрізняються одне від одного.

13 Прослухайте і відтворіть речення з однією тією самою граматичною структурою.

14 Повторюйте за диктором або записуйте речення з різними граматичними структурами.

15 Напишіть граматичний диктант (речення диктуються рідною мовою, записуються іноземною).

16 Прослухайте текст, використовуючи візуальну опору, підкресліть виділені диктором граматичні форми.

17 Прослухайте текст, у якому нечітко по даються граматичні форми (закінчення, неправильні дієслова, інші ознаки граматичних форм) і відтворіть недочуте.

18 Прослухайте текст, намагаючись здогадатися з контексту про значення невідомих слів за словотворчими елементами.

19 Після прослуховування тексту послухайте речення і скажіть, чи було воно в тексті.

20 Прослухайте діалог і назвіть співрозмовників.

21 Прослухайте речення і скажіть, де відбувається подія.

22 Прослухайте текст, визначте способи вираження конкретних намірів (запрошення, скарга тощо) та використайте їх у нових контекстах.

23 Прослухайте діалог і дайте відповіді на запитання вчителя. (Учні слухають діалог 5 разів.) Після першого прослуховування перевіряється загальне розуміння тексту. Учні відповідають на запитання, які потребують відповіді «так» або «ні».

Після другого прослуховування учні відповідають на альтернативні запитання, які потребують знання деяких деталей та вміння будувати короткі фрази.

Після третього прослуховування учні відповідають на спеціальні запитання, які потребують вміння давати відповіді на рівні мікровисловлювання та розуміння більш конкретних деталей.

Після четвертого прослуховування учні відповідають на запитання різних типів, метою яких є використання знань щодо особливостей іноземної мови (антонімі, синонімі, граматичні конструкції тощо) та вміння вживати їх у мовленні під час висловлювання.

Після п'ятого прослуховування учні відповідають на запитання різних типів, метою яких є перевірка вміння вести дискусію за прослуханим текстом з використанням різноманітних граматичних форм і структур.

ІІІ. ВПРАВИ НА ПОДОЛАННЯ ЛЕКСИЧНИХ ТРУДНОЩІВ

1. Прослухайте речення і визначте значення нового слова (за елементами словотворення, етимологією, елементами звукоімітації, на основі знання одного зі значень).
2. Встановіть на слух тотожність у парах слів.
3. Прослухайте омоніми в реченнях і з'ясуйте їх значення.
4. Прослухайте омоніми і знайдіть у списку відповідні їм слова рідною мовою.
5. Прослухайте синоніми в реченнях і з'ясуйте їх значення.
6. Прослухайте речення, в яких ужито по-лісемічні слова, визначте відтінки їх значень.
7. Прослухайте речення і зверніть увагу на те, що вони відрізняються одне від одного тільки одним новим словом в одній і тій самій позиції. Відтворіть зміст цих речень.
8. Відмітьте в списку інтернаціональні слова (синоніми, антоніми, власні імена), які прозвучали в реченнях диктора.
9. Відмітьте в списку слова й словосполучення, які є «помилковими друзями перекладача», під час перекладу рідною мовою.
10. Прослухайте речення, які промовляються диктором у швидкому темпі, і перекладіть їх рідною мовою. При повторному (швидкому або повільному) прослуховуванні виправте помилки в перекладі, якщо вони є.
11. Визначте на слух речення рідною мовою (речення подаються на дошці або картках), які є повним і точним (неповним, приблизним) перекладом або повністю не відповідають змісту речень, поданих диктором.
12. Прослухайте речення іноземною мовою і визначте лексичні помилки, які допущено в процесі їх перекладу рідною мовою (речення рідною мовою подаються на дошці або картках).
13. У списку слів рідною мовою на слух визначте черговість сприйняття іншомовних еквівалентів.
14. Прослухайте речення, намагаючись зрозуміти їх зміст, не звертаючи уваги на означення (обставини), які передані незнайомими словами.
15. Запишіть цифри (номери телефонів, дати), які ви почули.
16. Прослухайте текст, згрупуйте слова з тексту за певними ознаками (суфікси, префікси,

тема, тематика) та запишіть їх.

ІV. ВПРАВИ НА НАВЧАННЯ СПРИЙМАННЯ МОВЛЕННЄВОГО ПОТОКУ

1. Розподіліть на слух надфразові єдності на речення.
2. Скажіть, що вилучено в надфразовій єдиності під час повторного прослуховування.
3. Після дворазового прослуховування речень визначте речення, яке було вилучене під час повторного прослуховування.
4. Із наведених речень виділіть те, яке не відповідає темі.
5. Передайте зміст почутого тексту 4 – 5 реченнями в логічній послідовності.
6. Прослухайте фрагмент тексту і скажіть, якій з поданих тем він відповідає.
7. Прослухайте фрагмент тексту і знайдіть неточності в перекладі (знайдіть відповіді на поставлені запитання, визначте правильний варіант відповіді із 4 – 5, знайдіть слова й словосполучення, які відповідають змісту малюнків).
8. Прослухайте фрагмент тексту, розташуйте пункти плану переказу тексту відповідно до його змісту (пункти плану подаються в довільному порядку).
9. Розташуйте ключові слова відповідно до змісту тексту, що зачитує диктор.
10. Запишіть названі в тексті слова й словосполучення, які відповідають темі, що вивчається.
11. Прослухайте текст і виправте помилки в запропонованому тексті (текст з помилками подається на дошці або картках).
12. Прослухайте текст і складіть речення, які передають зміст почутого з окремих частин речень (частини речень подаються на окремих картках або дошці).
13. Прослухайте діалоги і співвіднесіть їх із запропонованими малюнками (символами тощо).
14. Прослухайте текст і співвіднесіть його із прочитаними текстами (перед прослуховуванням учням подаються тексти для читання).
15. Розташуйте запропоновані малюнки в логічній послідовності відповідно до змісту прослуханого тексту.
16. Визначте тип прослуханого тексту: розповідь, реклама, інтерв'ю тощо.
17. Прослухайте діалоги та визначте тему і співрозмовників: імена, вік, стосунки (дружні, недружні, вівчливі, неввічливі тощо).
18. Прослухайте текст і позначте на малюнках (малюнку) персонажів, про яких ідеться в тексті.
19. Прослухайте текст і передайте його зміст за допомогою малюнка (малюнків).
20. Прослухайте текст і заповніть запропоновану таблицю.
21. Прослухайте текст і відтворіть його зміст

за допомогою міміки, жестів, дій тощо.

22. Після прослуховування тексту запишіть повідомлення для того, хто відсутній.

23. Прослухайте два тексти і скажіть, що між ними спільного й відмінного (подібності).

24. Прослухайте текст і розташуйте подані речення в логічній послідовності відповідно до змісту прослуханого тексту (речення подаються на картках або дощці).

V. ВПРАВИ НА РОЗВИТОК АУДИТИВНОЇ ПАМ'ЯТІ, УВАГИ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ, УЯВИ, ПРОГНОЗУВАННЯ

1. Прослухайте мовні зразки і покажіть відповідні ілюстрації.

2. Прослухайте речення і розташуйте їх у логічній послідовності.

3. Прослухайте дві логічно пов'язані між собою фрази і повторіть їх.

4. Прослухайте дві фрази і скажіть, що випущено або що з'явилось нового в другій фразі порівняно з першою.

5. Повторюйте за диктором речення з доданими новими словами в різних позиціях (на початку, у кінці, всередині речення).

6. Повторіть за диктором речення з одним і тим самим словом або з однією й тією самою граматичною структурою і визначте відмінності між ними.

7. Повторіть за диктором нові слова (кількість слів поступово збільшується).

8. Порівняйте речення, що написані на дощці, з тими, які ви прослухали. Встановіть лексичні й граматичні відмінності між ними.

9. Спробуйте відтворити діалог, повторюючи за диктором репліки (тривалість звучання репліки поступово збільшується).

10. Прослухайте заголовки і скажіть, про що йдеться в текстах.

11. Прослухайте початок розповіді і визначте тему тексту.

12. Прослухайте ключові слова і визначте тему тексту.

13. Прослухайте текст і завдання до нього та виконайте їх.

14. Прослухайте слово, словосполучення, речення і повторіть їх.

15. Прослухайте слова і назвіть ті, що відповідають темі.

16. Прослухайте частини речення, з'єднайте їх в одне та відтворіть його.

17. Прослухайте два речення, логічно пов'язаних між собою, і повторіть їх.

18. Прослухайте два речення і визначте, що пропущено в другому реченні.

19. Прослухайте і повторіть за диктором

фрази, доповнюючи їх однаковими за змістом.

20. Прослухайте текст і опишіть дії головного героя.

21. Прослухайте розповідь і передайте її зміст 4 – 5 реченнями (рідною або іноземною мовою).

22. Прослухайте розповідь, розгляньте малюнки і розташуйте їх відповідно до подій у розповіді.

23. Прослухайте початок розповіді і запропонуйте її закінчення. Учні пропонують свої варіанти завершення розповіді, після чого слухають закінчення тексту та обговорюють прослуханий текст і свої варіанти його завершення, визначаючи, чия розповідь найбільш відповідає авторському варіанту.

24. Прослухайте перше речення і, спираючись на його зміст, завершіть друге.

25. Прослухайте вирази та фрази і скажіть (рідною або іноземною мовою), у яких ситуаціях вони можуть вживатися.

26. Прослухайте загадку та відгадайте її.

27. Прослухайте коротку характеристику людини та визначте її професію.

28. Прослухайте відомості про країну (місто, навчальний заклад тощо) та визначте цю країну.

VI. МОВЛЕННЄВІ ВПРАВИ

1. Прослухайте різні за змістом тексти у нормальному темпі з опорою на наочність, а потім у звукозапису без опори на наочність і дайте відповіді на запитання.

2. Прослухайте початок розповіді та спробуйте запропонувати можливий варіант розвитку подій.

3. Розгляньте малюнок, прослухайте початок розповіді і запропонуйте її закінчення.

4. Прослухайте два оповідання і скажіть, що в них спільного й відмінного.

5. Прослухайте текст і визначте його тип (повідомлення, розповідь, опис, міркування).

6. Прослухайте діалог і коротко передайте його зміст.

7. Прослухайте текст і розташуйте пункти плану переказу тексту в логічній послідовності.

8. Прослухайте текст і доберіть до нього заголовок. Поясніть, чому ви дібрали саме цей заголовок.

9. Прослухавши текст, розкажіть про

10. Прослухайте текст і складіть план висловлювання.

11. Прослухайте текст і дайте відповіді на запитання.

12. Прослухайте початок тексту і запропонуйте свій варіант його завершення.

13. Розгляньте малюнок, прослухайте його опис і запропонуйте свій варіант розвитку подій.

14. Прослухайте одного із співрозмовників та уявіть, що може сказати інший співрозмовник. Запропонуйте свої варіанти реплік.

15. Прослухайте текст. Після прослуховування дайте відповіді на запитання (запитання подаються в запису). Після кожного запитання називається ім'я учня, який має дати відповідь. Виконання такого завдання активізує мовленнєву діяльність учнів групи (класу).

16. Прослухайте розповідь і скажіть, чи було в ній речення

17. Прослухайте розповідь учителя, потім прочитайте текст і підкресліть речення, яких не було в розповіді вчителя (текст за змістом близький до розповіді вчителя).

18. Прослухайте дві розповіді і скажіть, чим вони відрізняються. Розповіді можуть відрізнятися лише одним реченням.

19. Прослухайте текст і виберіть із кількох малюнків такий, що відповідає змістові текstu.

20. Прослухайте дві розповіді і визначте, яка з них відповідає зображенню, тому, що намальовано.

21. Прослухайте розповідь та розгляньте малюнок. Скажіть, які невідповідності ви помітили.

22. Прослухайте текст і намалюйте місця (схематично), де відбувається дія, та персонажа, про якого йде мова.

23. Прослухайте початок текstu і спробуйте скласти план його продовження.

24. Прослухайте фрагмент текstu і спробуйте продовжити його усно.

25. Прослухайте речення і спробуйте визначити його тему, ідею.

26. Прослухайте фрагмент текstu і знайдіть місце його пропуску у відповідному графічному текsti.

27. Прослухайте чотири коротких діалоги та визначте, яка мова—в них використовується (формальна, неформальна, напівформальна).

28. Прослухайте діалог і спробуйте визначити співрозмовників: соціальний статус, професію, захоплення тощо.

29. Розгляньте п'ять фотографій людей і прослухайте оголошення про розшук трох осіб, фото яких є серед цих п'яти. Визначте фото цих осіб і поясніть, чому саме ви вибрали їх (в оголошеннях дається опис людей).

30. Розгляньте фотографії підлітків і опишіть їх у письмовій формі. Прослухайте текст

з описом цих підлітків та порівняйте описи, які ви почули, із записаними вами.

31. Прослухайте розповіді своїх однокласників про їхніх друзів та визначте, про кого йдеться. Однокласники, розповідаючи про своїх друзів, не повинні називати їхніх імен або певні особливості, що можуть бути притаманні тільки їм і про які знають усі учні класу.

32. Учням роздається текст з інформацією (оголошення, телепрограма, радіопрограма, розклад занять, маршрут екскурсії, інформаційний випуск новин тощо), а потім пропонується текст, який вони уважно прочитують. Під час прослуховування учні коригують текст, який вони отримали, а потім виконують роль телеведучого, екскурсовода та ін., передаючи зміст почутого.

33. Для прослуховування пропонуються два одинакових діалоги, які відрізняються тільки інтонацією та наголосом. Наприклад, розмова випадкових знайомих або батьків з дитиною. Учні про це не знають. Їм пропонують визначити співрозмовників та відтворити діалог:

а) Яку оцінку ти одержав сьогодні в школі?

б) Чому ти питаеть?

а) Мені цікаво знати.

б) Два бали. Не вивчив урок, бо ходив у кіно.

а) З ким?

б) З другом.

а) А ...

34. Учням роздається текст з коротким описом людей різних професій. Кількість людей визначає вчитель. Коли учні ознайомляться з текстом, вони слухають різні висловлювання такої ж кількості людей. Завдання для учнів: визначити, кому з цих людей може належати те чи інше висловлювання і чому. Під час обговорення учні працюють у групах або парах. Після обговорення порівнюють варіанти своїх відповідей.

35. Прослухайте інтерв'ю (тема має бути цікавою для учнів і стосуватися тих проблем, які їх хвилюють) та висловіть свою думку на цю тему.

36. Учні поділяються на групи і слухають текст. Кожна група слухає тільки свою частину текstu, учні роблять нотатки за змістом прослуханого. Після цього формуються нові групи, в яких залишається тільки один або два учасники старого складу. Учні в групах нового складу обмінюються інформацією таким чином, щоб мати уявлення про зміст усього текstu. Учитель оцінює вміння учнів вести дискусію, сприймати інформацію, пе-